

ISBURĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ ȘI ARTISTICĂ

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Anul I.

No. 4.

SUMARUL:

- E. Lovinescu* . . . *T. Maiorescu*
Ion Al. George . . *Resurrexi*
Elena Farago . . *Era o fântână...*
I. Ç. Vissarion . . *Visasem...*
Victor Eftimiu . . *Lebedele sfinte*
Eugen Relgis . . *Cântecul marelui*

CRONICI:

D. Nanu: *T. Maiorescu în viața universitară*; *L. Rebreanu*: *În întinerie, Ființa Coniței*; *F. Șirato*: *Expoziția pictorului Al. I. Steriade*; *Însemnări (România Culturală, Plagiatale d-lui I. Dragu, Însemnări Literare).*

Editura ALCALAY & Co.

Apare Sâmbăta

SBURATORUL

[REVISTĂ] SĂPTĂMÂNALĂ LITERARĂ, ARTISTICĂ ȘI CULTURALĂ

COLABORATORI:

Z. Bârsan, Al. Cazaban, G. Cair, Em. Ciomac, Nichifor Crainic, Radu Cosmin, N. Davidescu, V. Demetrius, I. Dragoslav, Victor Eftimiu, Elena Farago, Ion Săn-Giorgiu, G. Gregorian, E. Lovinescu, R. Moșolu, Constanța Marino-Moseu, R. Mândru, Claudia Mișian, Corneliu Moldovanu, I. Minulescu, D. Nanu, Hortensia Papadat-Bengescu, Dragoș Protopopescu-Blebea, Mircea Rădulescu, L. Rebreanu, G. Rotică, Radu D. Rosetti, F. Șirato, Al. T. Stamatiaid, Alexandrina Scurtu, M. Sorbul, G. Stratulat, Cațon Theodorian, T. Vianu, I. C. Vissarion.

ABONAMENTE:

UN AN. LEI 50 = ȘASE LUNI LEI 30

Pentru învățători, profeși și studenți

UN AN LEI 40

PREȚUL UNUI EXEMPLAR 1 LEU

SBURATORUL se găsește de vânzare la toate librăriile și chioșcurile de ziare din România Mare

Abonamentele se primesc la *Librăria Alcalay & Co.* și la administrația revistei.

Redacția și Administrația: Strada Sărințar No. 14

BCU Cluj / Central Library Cluj BUCUREȘTI

Manuscrisele, corespondența și schimbul se vor trimite pe adresa d-lui E. Lovinescu, Str. Cămpineanu, No. 40.

ULTIMA NOUTATE

EDITURA LIBRARIEI ALCALAY & CO.

RAFUIALA

SCHIȚE ȘI NUVELE DE
L. REBREANU

Se află la toate librăriile din România Mare

PREȚUL 5 LEI

SBURĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ, ARTISTICĂ ȘI CULTURALĂ

Director: E. LOVINESCU

ANUL I, No. 4.

10 MAIU 1919.

T. MAIORESCU

Poetul D. Nanu a schițat figura lui T. Maiorescu ca educator al tinerimei. O figură, desigur, impunătoare. Nu atât prin noutatea cugetării nici prin hărnicia investigației: epicureismul intelectual a fost unul din aspectele acestui olimpian. Ne-a impus însă prin seninătatea și cumpătarea cugetării, prin ascendentul moral și prin incomparabilul talent de a săpa în marmora cuvintelor ca un statuar antic. Ne-a mai impus prin acea armonie definitivă ce se desprindea din întreaga lui personalitate, prin adaptarea gestului la gând, a vieții practice la teorie, prin euritmia formei și a fondului, prin incisivitate și grație. Ne-a mai impus și prin optimismul lui viguros: optimismul voluntar al oamenilor superiori, clădit pe un fundament de pesimism. Nu optimismul nătângilor ce se încordează năpraznic spre bunurile aparente ale vieții, ci optimismul omului speculativ ce a dat la o parte vălul Maei, scrutând insondabilul tragic al destinului omenesc. Nu e om superior fără această viziune pesimistă; nu e însă om mare și folositor, care să nu se reculeagă la timp din ameteala vidului, pentru a-și afirma voința de a fi și de a dura în fața neantului și caducității universale. Pilda unui astfel de optimism ne-a dat Maiorescu. Pe temelia unei dezabuzări totale, a ridicat afirmația adevărului și a binelui. Pe un altul, pesimismul l'ar fi aruncat în sterilitate și negație. Cunoscând și una și alta, Maiorescu a fost însă și un constructiv. A intrupat teoretic și practic triumful principiului moral, singura axă a acestui pământ ce-l împiedică de a se prăbuși în neant și în tină.

In conștiințele noastre tinere, am făcut toate aceste

deosebiri în mod instinctiv și fără dialectică. L'am admirat deci. Puțini numai l'au și iubit. Avea în el bătrânul ceva olimpian, un fel de egoism ce-l apropia de Goethe, o incisivitate și o prietenie glacială, care-i închideau suștele fine și sensitive.

* * *

Nu despre rolul cultural și literar al lui' Maiorescu voesc să pomenesc în aceste rânduri. Am făcut-o aiurea cu mai multă rotunjime și cu destulă nepărtinire¹⁾. Ași vrea numai să-i fixeze personalitatea, trecută prin încercarea de foc a evenimentelor din urmă. Războiul a aruncat o lumină definitivă asupra tuturor factorilor hotărâtori în domeniul gândului și al faptei.

A fost desigur o personalitate puternică : o minte limpede și o conștiință pură. N'a fost însă mai mare de cât generația lui. A întrupat-o în ce a avut ea mai nobil, dar n'a depășit-o. Și aceasta împreună cu toți tovarășii tinereții lui, cu P. P. Carp, cu T. Rosetti sau cu D. A. Sturdza, de n'ar fi murit la timp. Căci ce am fi devenit, dacă în fruntea partidului liberal ar fi supraviețuit mentalitatea centralistă a șefului de odinioară? Generațiile viitoare ne-ar fi blestemat. Nu trebuie să uităm că și noi am avut un rol hotărâtor în rezultatul războiului. De n'am fi fost cu revendicările noastre în coasta Austriei, monarhia habsburgică ar fi încheiat de mult pacea, cu jertfe neînsemnate, în fața dezastrului ce se apropia. Harta sud-estului Europei ar fi rămas aceiaș,...

Om al creșterii și al generației lui. Atât a fost Maiorescu. Ii cunosc atitudinea demnă din timpul ocupației.

Echilibrul sufletesc și demnitatea lui nu s'au desmințit nici chiar în clipa în care se putea crede că i-au biruit prevederile. Durerea pentru înfrângerea țării i-a fost mai mare decât satisfacția unei biruințe personale. Maiorescu și-a împins armonia cugetului până în brațele morții. A fost un bun Român, dar un Român al generației lui.

N'a înțeles chemarea vremurilor noi. Dacă ar fi fost un factor precumpănitor în destinele țării, i-ar fi stricat, desigur.

1) Critice, III : T. Maiorescu.

Melancolie.

Nu putem ieși din epoca noastră. Chiar mințile cele mai olimpice sunt sclavele timpului și ale prejudecăților lui. Nu ne putem desface din cătușele maturității. Bătrânețea nu mai poate elabora concepte noi. Nu se adaptează împrejurărilor schimbate. Se oprește la formulele tinereții, pe care le cizelează tot mai mult în medalii definitive. Maiorescu a rămas deci credincios alianței, pe care o preconizase el mai întâi în „Deutsche Revue” și pe care o întărise în unica lui guvernare. Peste zidul solid al Puterilor centrale n'a mai văzut nimic. În zguduirea totală, a preferat să împingă consecvența până la robirea unei treimi din neamul românesc....

A fost o inferioritate intelectuală? Nu. A fost mai puțin patriot? Nu. A fost numai un tip reprezentativ al timpului lui. Atât....

Oamenii războiului ne par chiar mai puțin înzestrați sufletește decât oamenii generației trecute. În zadar am căuta printre dânzii armonia și seninătatea personalității lui Maiorescu, sau vigoarea intelectuală și morală a lui P. P. Carp. Nu le vom găsi nici talentul, nici inteligența. Le vom găsi însă pecetia vremilor noi; le vom găsi intuiția problemelor vitale ce se deschideau neamului nostru sub auspiciu cu totul neprevăzute; le vom găsi un suflet la înălțimea jertfelor imense ce ni se cereau și o concepție largă și îndrăzneată fără de care nu se poate face nimic mare. Nu se durează împărățiile stând și privind.

Pe acest glas al vremii nu l'a auzit aproape nimeni din generația trecută. Îți vine să crezi că bătrânețea nu e numai nefolositoare ci și primejdioasă. Îți vine să crezi în înțelepciunea unor sălbatici ce precipită voluntar succesiunea generațiilor. E o fatalitate organică, pe care n'a putut-o înfrânge nici inteligența olimpică a lui Maiorescu. Peste figura lui senină se va așterne deci umbra vremilor noi, pe care nu le-a înțeles, și la înfăptuirea cărora n'a lucrat.

E. LOVINESCU

RESURREXI

Ce drumuri lungi, ce drumuri lungi
 Și ce calvar de foc și fum!...
 Pe ceruri corbi în negre dungii...
 Eu plin de sânge, plin de fum,
 În pasuri largi și cadențate
 Veneam cu mâinile 'nghetate,
 Veneam cu fața de pământ —
 Ca spre mormânt.

Și-acum, întors, nu-ți par strein
 După acest amar exil?
 Mai râde lacrima curată
 În ochiu-ți dulce de copil?...
 Din fulgerările-i marine
 Întrebător la mine cată —
 Și totuși tu ai fost cu mine
 Nedespărțită... și-adorată.

Nedespărțit' ai fost de mine!...
 Și'n noaptea greului mormânt,
 În care ani cerniți muriră
 Cu hohote prelungi de vânt, —
 Când cinic moartea îmi rânjea —
 C'o lacrimă de 'nduioșare
 Tu mă 'ntăreai, iubita mea!

Și-acum privește-mă! Același,
 La brațul tău tot mândru par;
 Imi râde soarele în față
 Și viața-i cupă cu nectar —
 Tu mi-o întinzi biruitoare
 Și cupa fulgeră în soare.

Sunt iarăși eu, sunt iarăși eu
 Și părul tău e iar de lună
 Și buza de coral e-aceeași —
 Trecutul iarăși o genună —

*Și iarăși inima 'nflorește
 Peste gândirea rece, stearpă ;
 Ascultă, cerul tainic cântă
 Cu picurări de-argint pe harpă....*

ION AL-GEORGE

ERA O FÂNTÂNĂ...

*Pe-o lungă și aspră și stearpă șosea,
 — Ca toate șoselele lumii —
 Pe-o lungă și aspră și stearpă șosea,
 Era o fântână cu ciutura grea,
 Căci apa-și zidise trecând peste ea
 In straturi poșghițele humii...*

*.... Era o fântână cu cumpăna grea,
 — Ca toate fântânele vieții —
 Era o fântână cu cumpăna grea,
 Cu apa sălcie și caldă și rea, —
 Dar furca cu brațele 'ntinse pândea
 Momind de departe drumeții....*

*Zoreau însetații s'ajungă să bea
 — Ca toți însetații din viață —
 Trăgeau opintindu-se cumpăna grea,—
 Dar apa sălcie și caldă-i gonea,
 Și-ades câte unul mai tânăr pleca
 Cu lacrimi de ciudă pe față....*

*Și-ades câte unul mai vrâstnic râdea
 — Ca toți ce cunosc apa vieții —
 Era o fântână cu cumpăna grea,
 Cu apa sălcie și caldă și rea —
 Dar furca cu brațele 'ntinse pândea
 Momind de departe drumeții....*

ELENA PARAGO

VISASEM...

Visasem odată că murisem. Mă vedeam mort, cu ochii închiși și sgăurați, cu mâinele pe pieptul scofălcit și el în jos de cea din urmă eșire a aerului. Nevasta mea, cu ochii mari și negri, cu buzele mari și groase, mă privea necăjită. Copiii mă jeliseră, apoi, cei mici plecaseră la joacă, iar cei mari se apucaseră de treburile casei. Rămăsese singură cu mine, adică cum se zice: cu mortul în casă, numai nevasta.

Mă pomenii cu ea că 'ncepù să mă jelescă:

— Aoleo! Aoleo! bărbățele, să te jelesc, ai?

Imi veni să înnalț din umeri, adică să-i spui, să facă cum îi place, că mie mi-e tot una, dar o auzii:

— Cât trăiși, până muriși, tot la alta te gândiși!... Plecai o zi și stai o săptămână, și n'ai mai fi venit o lună, și acum să te jelesc?...
 Cluj University Library

Mai du-te, mai pleacă la ea... Săc!

Acî îmi veni să rîz, dar cînd îmi văzui chipul meu serios și supt de durerea cea din urmă, nu mai rîsei, ci doar zîmbii.

Nevasta mă privi iar mult — fără 'ndoială gîndiă — și iar îmi spuse:

— Bărbățele!... Bărbățele... Mult mi-ai fost un pui de lele! Pe unde îți zbură gîndul, vrei să te ducă și picioarele. Și gîndul tău de zi și noapte, eră la ea, numai la ea!... Pe ea o visai într'una și de ea îți plăcea să vorbești mereu! La gîndul ei: te'nviorai, și ca să placi numai ei: munceai!... Săc!... mai du-te și-acuși!

— Hei, gîndii eu și mă căznii ca să plec și acum să-i fac în necaz.

Mîna îmi alunecă de pe piept în jos.

Nevasta sări speriată în sus, strigînd: „Mișcă!“,..

Se opri tocmai la ușă și mă privi cu spaimă.

— Ha-ha-ha!... — gîndii eu — Un bărbat mort, tot e mai viteaz ca o femeie vie!

Un copil d'ai mei intră tocmai atunci pe ușă.

— Ce răcniși, mamă?

→ Mișcă tat-tău!...

— Și dacă mișcă?...

— Umblă să'nvieze iar... Te pomenești că nu m'a scăpat

Dumnezeu... Dar se opri din spuse, luându-și seama că n'o să fie tocmai pe placul băiatului.

Copilul veni și se uită înfapt la mine. Corpul meu mort stă ca un lemn trântit jos.

— Nu mișcă, mamă!...

— A mișcat, mă!... Mâna eră cu cotul sus de pat și-acum e jos...

— O fi alunecat...?

Și băiatul îmi puse mâna la loc. Ca să nu-l sperii, o întepenii însu-mi eu, unde o pusese el, și stătui așa.

— D'acum cine să mai vază de noi, mamă? începù copilul trist. El ne da la școală, el îngrijia s'avem ce mîncă și ce'mbracă, și tot el ne apăra casa și pe noi de orice și oricine... Tată, tată, cine o să mai vadă de noi?!

— Dumnezeu! gândii eu foarte serios.

Nevasta porni și ea să gândească la fel cu băiatul.

— Așa e — zise și ea — eră rău, dar acum va fi mai rău fără rău... Iubiă pe alta, dar tot pe mine mă strângea în brațe de dragul ei!... Sărăcuțul!... Multe doreă, dar luă numai ce găseă!... N'a fost nici el fericit!...

Iar tăcù nițel și șopti ca pentru ea:

— Eu încai pe el l-am vrut, pe el l-am avut; dar el... Sărăcuțul!

— Și o lacrimă îi sticlì în ochii ei mari și negri.

Rupse un trandafir din ghiveci și mi-l puse pe gura cu buzele galbene și întepenite.

— Riia aveă trandafiri mirositori... Aveă!... Aveă!... Și ție îți plăceau trandafirii!... Câți ți-a dat?

— Nici unul! încercai să spui.

— Vezi, vezi!... Tot oropsita de nevastă îți dă cel din urmă trandafir!...

Iar tăcù nițel, dar apoi:

— Dar tu poate nu vrei trandafirul meu și l-ai vrea tot p'al ei! Unde e ea acum?... E la vre-o petrecere, că e sărbătoare! E tânără, e frumoasă, se rotește într'un joc fermecător cu unul și cu altul. Inima îi bate sub piepții rochiei să se spargă pentru altul, dar nu pentru tine, nu pentru tine, sărmane!...

— Asă e, vrusei să zic și eu, dar tot nu putui.

— Și ce inimă a bătut pentru tine? A mea a bătut odată, dar dacă a ta nu i-a răspuns, a tăcut... Ai rămas să cauți pe aceea care să te iubească cum o iubești tu... Ai găsit-o, spune-mi?... N'ai găsit-o sărmane, și acum iată-te mort, fără valeatul tău!...

Iar tăcù cu mâna la falcă și privindu-mă cu ochii ațintiți în dreptul frunței.

— Șoptiși numele ei până îți îngheță limba între dinți... „Riia“ mai putuși zice și te duseși!... Unde?... Nu cumva tot la ea?...

Mă privi cercetătoare și necăjită. Avea dreptate. Adormisem somnul morței cu gândul tot la Riia și mă trezisem apoi doi inși : unul rece, galben și nemișcat în pat, și altul eu, care pluteam ușor ca fulgul în aerul odăitei mele mici și îngustă.

— Da, da... ar trebui să te țin legat, ca să nu te mai duci la ea ! Nu mergeau căruțele, nu mergeau trenurile, dar tu te agătai de locomotive, și cu ochii roșii de scânteile coșului, plin de unsoare și de funingine, ajungeai la ea. Stai cu săptămânile, pe unde puteai... erai în stare să dormi și'n canalele orașului, numai să te afli în preajma ei. Când veneai îndărăt, zăceai două-trei zile de dorul picioarelor, fiindcă plecai pe jos!... Visai într'una, bolboroseai în somn numele ei... Spuneai că te umilește, că-și bate joc, că ești Bubică ce face sluj la poruncă!.. Și-mi părea bine!... îmi părea bine, fiindcă mă răzbună!... Și acum ai isprăvit drumurile... Mai du-te la ea!... Sâc!... Mai iubește-o!... Huideo!

— Ce ziseși mamă? o'ntrebă băiatul de acest *huideo*, auzit și de el.

— Nimic, maică.

Ea își reveni din patima ei și mă privi cu ochii mai potoliți:

— Așa e!... Batjocorit și de ea și ne iubit nici de mine ! Ce nebună sunt!... Eu n'am drept... Sunt soața ta... Din sufletul nostru al amândurora am închegat copiii... Iartă-mă!...

Acì îmi plăcù gândul ei și-mi veni și mie să zic : iartă-mă nevastă că nu mai mă duc la...

Dar mă gândii că nu e bine să mințā nimeni nici în cer și nici pe pământ, și tăcui.

— Și acuși ce ne facem, mamă?

— Să regulăm îngropăciunea, maică.

— Când?

— Măine pe seară.

— Ei bine — gândii eu — dacă sunt mort, pace buna... Ce-o vrea Dumnezeu! Am vrut eu și altfel de cum vrea el, dar dacă n'am putut, treaba lui d'acum! Eu ce să mai păzesc aici lângă ăst trup întepenit?... Mă duc la Riia, o mai văd și aflu ce va simți ea când va aflā de moartea mea!... Viu tocmai pe la trei, mâine, să-mi văd îngroparea și bucuria dușmanilor.

Plecai pe fuga...

— Vrei să mori de două ori, nenorocitul!? auzii un glas.

— De ce? întrebai.

— Intoarce-te îndărăt!

Vocea eră puternică. Un tânăr înalt mă luă de ceafă și mă ridică în sus.

— Ca să te încredințezi, mai stai dar și pe pământ.

Mă asvârli pe mortul din pat și... mă deșteptai înădușit, dar rece și amorțit cu totul.

— Nevastă?

— Ce e?

— Sunt eu viu sau mort?

— Ce?!...

— Sunt viu sau mort?

— Iaca na!... Ești viu!...

— N'am murit, nevastă?!...

— Drac mort se poate, bărbate?...

— Drac, drac, dar vezi acuși eră să moară și el... Bodaproste însă că nu murii...

— Ai visat ceva rău?...

— Lasă-mă!

Și nu i-am spus visul.

I. C. VISSARION

LEBEDELE SFINTE

*Albastru'n zori și rozé'n răsărit
Și bulgări mari de-argint în zilele de vară
Și vâlvătăi de flacără și pară
In asfințit,
Pe lacul verde'n jurul templului de mult ruină
Un pâlc de lebede s'au mai oprit
Și stăruiesc în noaptea-ne creștină....*

*Era un templu închinat pe vremi lui Pan....
In jurul lui danțau satiri și fauni
Iar nimfele țipau înrourate
Fugind din lac.*

*Era un templu închinat lui Pan
Și-acuma-i o ruină.*

*Veneau țărani în pădurea cu satiri și nimfe
Grâu fiert și miere tânără și vin,*

Ulcele, smirună și bucăți de ceară
 Duceau în dar divinităților păgâne,
 Iar Pan, din adâncimi de codru, le cânta din nai,
 Ii fermeca și le dădea lumină
 Ii alina în clipe de durere
 Și-i veselea în orele de voluptate și beție....

Dar Pan e mort și templul e ruină....
 S'a prefăcut rugină cel din urmă faun
 Satirii și-au pierdut frumosul chip demonic
 Și rătăcesc în codru, țapi sălbateci,
 Iar zânele, speriate căprioare.

Cum de-ați întârziat în lumea nouă
 O lebede uitate 'n noaptea-ne creștină?
 Nu sânteți sufletele zeităților apuse
 Ce rătăcesc și-acum în locuri mult iubite,
 Pe iazul plin de verdele pădurii?

O lebede albastre, albe, roze,
 O călătoare lespezi de morminte,
 Ecouri și lumini din depărtatele apoteoze,
 O lebedelor sfinte!...
 Voi sânteți calmele poeme 'ntârziate
 În sufletele noastre sbuciumate
 Seninătăți și visuri de demult
 Și liniștiri în aprigul tumult
 Voi sânteți amintirea selenarelor extaze,
 Trandafiri și raze,
 Călătoare lespezi de morminte,
 Lebedelor albe, lebedelor sfinte....

VICTOR EFTIMIU.

CÂNTECUL MAȘINEI

I

În adâncimile uitărei
 Puțerea mea dormea amorfă, —
 Ascunsă'n noaptea minerală, —
 Mileniile-evoluărei
 Treceau deasupra-mi neștiute,
 Iar jarul inimei terestre
 Svăcnea cu-avânturi reținute.

Zăcea masivitatea-mi neagră
 Sub coplesiri de munți gigantici,
 Dormeau în mine Greutatea
 Și Rezistența și Unitatea, —
 Dar viața mea era întregă
 Sub moartea ce mă închidea:
 În joc năprasnic de atomi
 Menirea mea se pregătea.

*In aşteptare infinită...
Căci timpul e al Conştiinţei
Ce-şi caută desăvârşirea
Acolo, sus — şi desrobirea
De legea pururi neclintită.*

*.....
Lumina minţii creafoare
Pătrunse prin silinţi suprcme
In taina mea îndurătoare.*

*Şi loviturile 'ndrăsneşe
Mă străpungeau, mă fărâmau,
Trezind ecouri dureroase —
O, lupta Muncii nemiloase! —
Şi în cuptoarele semeşe
Puterea mea se oşelia ;
Curgând curată prin tipare
Substanţa mea se re'ntregia...*

*Gândirea şi Necesitatea
Găsiau prin mine arme noi,
Iluzia şi-orgoliul forţei
Creau mereu în contra morţei,
Dispreţuind fatalitatea.*

*.....
Şi sub splendorile luminii
Incet şi sigur se'ntindea
Tăria mea — şi stăpânea
Pe cel ce din adânc mă scoase
Şi-mi dase formele Maşinii!...*

II

*Omule, ascultă-mi cântul
Invălmăşit în mii de glasuri,
Şi înţelege cum prin mine
Vorbesc puterile virgine.
Frenetic, sacadat, avântul
Distrugerii se'nalţă'n slavă,
Şi lung-prelungă huruirea
Vibrează, ca în soare pleava.*

*Omule, priveşte-mi faţa
Şi recunoaşte că prin mine
Renasc duşmăni fantasmagorici
Şi toţi strămoşii preistorici.*

*Teroarea şi nesăturala
Dorinţă-a bestiei luceşte
In ochii mei făr'de pupile
Şi'n gura mea ce îţi rânjeşte ...*

*Omule, contemplă-mi trupul
Armonizat prin gesturi vaste,
Şi cugetă ce inmiinte
Sânt energiile-ţi sleite,
Şi cât de jalnic ţi-este lutul
Pe lângă pieptul meu titanic
Cu inimi ce trăsnesc şi urlă,
Cu nervi ce poruncesc, tiranic...*

*Omule, te înfioară !
Căci conştiinţa ta e'n mine.
Orgoliul tău de creator
Mă face-al tău stăpânitor ;
Nevoia care te doboară
Te'nchină pe de'antregul mie :
Doar pentru pâinea ce ţi-o dau
Imi dai umanitatea-ţi vie !...*

*Omule, tu nu'ndrăsneşti
Să te revolţi în contra mea...
Mereu, mereu şi tot mereu
Să te jertfeşti ca unui Zeu.
Păcatul tău să-l pătmeşti :
Tu ai creat o lume nouă, —
Te-ai avântat din stea în stea,
Dar foamea ta e veşnic nouă...*

*Omule, te pocăeşte
Umil şi resemnat şi firav,
Căci te-am mecanizat ! — anexă
La unitatea mea complexă ! —
Eşti sclavul meu care gândeşte,
Un creator rob creaturii ;
Aşfel mi-e legea cea dintâiu :
A nimicirii şi a urei !*

*Căci, Omule, tu ai trezit
Menirea mea răsbunătoare,
Când sub splendorile luminii
Tu mi-ai dat formele Maşinii —
Şi viaţa ta mi-ai dăruit !...*

CRONICA LITERARĂ

Titu Maiorescu în viața universitară.

Intr'un ziar oarecare — nu menționez nici ziarul, nici autorul, fiindcă în restabilirea unui adevăr și caracterizarea unei erori, persoanele n'au *absolut nici o importanță*, — am găsit aceste rânduri:

„D-l N. Iorga aducea o *viața sufletească* împotriva *spiritului acela sceptic și secătuitor întronat de T. Maiorescu la Universitatea din București.*”

Amintirea minunatei vieți de pedagog a aceluia care a fost T. Maiorescu nu are nevoie de apărare împotriva unei tăgăduiri atât de sumare.

Cronicar imparțial al rătăcirilor vieții noastre intelectuale, voiesc numai să leg o serie de cazuri izolate de o enunțare mai generală, și să desprind astfel fizionomia presei noastre: cu ce ne-am ales din libertatea absolută a scrisului? În bilanțul de profit și pierderi, care-i cota scăderilor, — care a câștigului? Libertatea scrisului a fost ea un prilej fecund de exercițiu a energiilor cugetării noastre, sau un prilej de risipire în vid a lor? — Căci, fără îndoială, *atât prețuește o serie de generații cât prețuește uzul libertății de care a dispus, pe un anume tărâm*. Comparându-l cu produsul și condițiunile în care s'au produs câștigurile celorlalte tărâmuri, s'ar putea stabili interesante încheeri pentru viitor.

Dar să revenim la chestiunea noastră.

Afirmarea că d-nul N. Iorga a adus cu sine la Universitate o *viață sufletească*, e de netăgăduit.

Un suflet nou, puternic, aduce totdeauna timbrul personal al aurului său sufletesc. Dar nu este adevărat că a adus această *viață* împotriva spiritului sceptic și secătuitor de analiză și inacțiune a lui T. Maiorescu.

O afirmațiune atât de categorică trebuie răzimată pe o dovadă; altminteri, pare o sentință suverană ce nu-și dă osteneala justificării.

Când va dispărea oare obiceiul de a nu putea stabili meritele unui fruntaș al culturai, decât în dauna celui ce l'a precedat?

S'ar părea că avem atâta sărăcie de oameni de ispravă în neamul acesta, că în Panteonul lui nu-i decât un singur soclu disponibil, și *implicit* trebuie să dărâmi statuia predecesorului ilustru, ca să aibă loc continuatorul lui!

Cu ce îndreptățită admirație și venerație a scris totuși despre marele *dascăl, însuși d-nul Iorga!*

„*Spiritul sceptic*” al lui Maiorescu?

Sceptic, dascălul ale cărui cursuri erau adevărate innuri înălțătoare închinat celui mai nesdruncinat *optimism*, în care revenea, ca un *leit-motiv*, ideea săpată de-asupra pragului cabinetului său de lucru: *birui-va gândul!**)

Oare pentru spiritul lui *sceptic* se imbulzeau tinerii studenți în sală până în jurul catedrei, unde bătrânul abia avea loc să pătrundă, zâmbitor și încălzit de căldura ce răspândeă atracția învățăturai sale? *)

Valoarea unui pedagog se măsoară cu dragostea, respectul și râvnă ce o răspândește în juru-i. Au putut fi profesori cu o activitate în afară

*) Vezi pagina remarcată încă dela apariția ei a „impresiilor unei studente” în ultimul an al Sămănătorului, unde se vede ecoul ce-l lăsa dascălul în inteligențele de elită.

de catedra lor mai mare decât a lui Maiorescu, dar mai iubiți, mai audiați, și mai exacti la îndeplinirea datoriei lor ca el, *nu*.

Nici un purtător de cuvânt, care n'are o vocație socială — și *scepticismul* e de sigur cel mai *anti-social* — nu poate grupa entuziaști în jurul său.

„*Spirit secătuitor*“ fiindcă era împotriva activității ușoare? — El era în contra tendinței „autorilor de broșuri, a muncii superficiale care depărtează pe tânăr de la rigoarea studiului răbdător și tenace, pentru a-i da superficială satisfacție de autor“. Asta e adevărat. Dar spiritul de analiză care îți întoarce scrutarea puterilor asupra forului tău interior și stabilește proporția între năzuințele și forțele tale, — acest spirit poate fi secătuitor și descurajator pentru *mediocritățile* care se sperie de ariditatea muncii de întreprins; dar pentru care energie triumfătoare, el n'a fost un indemn, un pinten susținător? Nu se numesc acești auto-analiști Sf. Augustin, Goethe, Napoleon, Balzac, Franklin, — ca să nu vorbesc de cât de energiile de întâia mână?

Spirit de „*inacțiune*“ în viața școlară a lui Maiorescu? Ce imbold a dat totuși omul acesta studiilor noastre de *istorie națională* fără de cari el susținea că nu poate exista o fecundă și serioasă cultură națională!

Maiorescu ca ministru — consequent cu cugetătorul — a făcut cel dintâi demersuri pentru aducerea de peste hotar a unei comori de neprețuite documente istorice, și a creat cel dintâi un fond pentru restaurarea monumentelor noastre istorice*). El, acuzatul de germanofilie, a preferat pe francezul Violet Le Duc și Lecomte de Nouy, în locul specialistului german, împotriva înclinațiunei regelui Carol, care a trebuit să se închine în fața *gustului* ministrului său; și tocmai el a fost spiritul rău de inacțiune, el care a dat atât de lucru istoricilor și artei noastre tradiționale?

D. NANU.

CRONICA TEATRALĂ

TEATRUL NAȚIONAL: În întuneric; TEATRUL REGINA MARIA: Finul Coniței.

D. Beldiceanu e din fire povestitor. Cam dulceag, sentimental, potolit, cam îndrăgostit de diminutive, fără sușuri și fără cōborășuri, dar totuși cu un oarecare farmec. Elevul procedurilor artistice ale d-lui Sadoveanu, fără puterea maestrului.

Povestitor rămâne d. Beldiceanu și în încercarea teatrală, puțin izbutită la Iași și reluată aici în coada stagiunii. Sau, în cazul cel mai bun, descriptiv. Și câtă vreme rămâne povestitor, ajunge să fie interesant, să creeze o atmosferă, chiar să-și învieze personagiile. Îndată ce se izbește însă de criza dramatică, oamenii d-sale calcă alături, pierd pământul de sub picioare, devin fanteze. Motivările sufletești nu mai țin piept împrejurărilor. Simplismul argumentării nu poate birui complexitatea psihologiei persoanelor svârlite în situații încurcate.

*) „Mai mult decât pergamentul, monumentul istoric glăsuiește istoricului“ zice G. L. Bon.

Chiralina, țigăncușa aceasta, cochetă și bine înzestrată cu perversitatea instinctivă a femeii, se menține mai bine. Golurile de construcție se pot acoperi, dacă încap în seama unui talent creator. De aceea d-na Ani-
cuța Cârje a fost atât de prețioasă pentru susținerea piesei întregi. Inter-
pretarea d-sale a dat Chiralinei sufletul original, chiagul vieții. Așa, țigăncușa
a trăit. De cum a intrat în casă a cucerit-o toată, împreună cu pe mulți
puținii spectatori. Iubirea ei pentru hăbăucul satului se vede dela început
că e străină de pornirea inimii. Când vine Ispas nu se poate mira nimeni
că Chiralina îi soarbe din ochi și nici mai apoi că-l scapă din ghiarele hăbău-
cului. Stăpânirea ei asupra lui Chirică i-o motivează jocul alcătuit din mici
amănunte plastice care subliniază și completează sau înlocuiesc textul
d-lui Beldiceanu. Astfel Chiralina devine o reliefare fericită a talentului
d-nei Cârje, puternic, comunicativ, expresiv și foarte mlădios, căruia îi mai
trebuie doar ceva mai multă claritate de dicțiune, pe-alocuri și o gradație
mai accentuată. Un asemenea talent însă cere o utilizare mai largă și mai
binevoitoare cel puțin pentru viitor.

Chirică, eroul din *Intuneric*, e slăbiciunea cea mai grea a piesei.
E idiot sau mistic? Sau amândouă împreună? În orice caz e fără cuvenita
motivare sufletească și ca atare incoherent. De aceea și incoherența dramei
întregi. Tot talentul d-lui Bulfinski, tocmai din pricina aceasta, n'a fost în
stare să însuflețească rolul. Personagiul rămâne unul de fapt-divers unde
începutul nu justifică sfârșitul.

Începutul e interesant. Adică actul întâi. Dar încă nu se petrece
nimic și nici nu lasă să se întrevadă ce va urma. E un tablou al unui pictor
realist, cam încărcat, dar destul de viu. Când începe însă acțiunea, Chirică
se îndoaie și împreună cu el toți ceilalți. Par'că autorul numai știe cum să
spună ceea ce ar vrea să arate. Devine pe alocuri chiar retoric, după ce
mereu se luptă cu prolixitatea. Îți face impresia că s'ar putea sfârși la
actul al doilea, căci al treilea, în scenele de căpetenie, e o repetare a celor
petrecute în actul precedent. Ceea ce mai înseamnă și lipsă de fantezie și
putere de construcție dramatică.

Drama d-lui Beldiceanu totuși mai are unele amănunte interesante și
e scrisă cu îngrijire. Mama vitregă, de pildă, deși un rol episodic, este bine
reliefa. Prețioasă e mama aceasta mai cu seamă fiindcă a dat prilej d-nei
Maria Ciucurescu-Bulfinski să o intruchipeze. Printre cele mai viguroase
talente ale teatrului românesc va figura desigur totdeauna d-na Maria Ciu-
curescu. După mama din *Desertorul*, mama vitregă în *Intuneric*. Câtă deo-
sebite între ele și totuși cu câtă exuberanță le înfățișează o artistă mare!
E o explozie de temperament, de mișcare, de superioritate. Și o naturalețe
stilizată care șade bine.

Dealtfel în general d. Beldiceanu a avut norocul unei interpretări bune.
Ansamblu curat, strâns. Din nenorocire ceva rar la Teatrul Național, în sta-
giunea aceasta nenorocoasă...

Finul conifei e noutate pariziană. O farsă inspirată din război. Tre
autori francezi, care au cunoscut succese mari, s'au întovărășit în interesul
unui succes de ilaritate. Adevărat că l'au și dobândit cu vârf și îndesat.

Sunt numai câteva persoane, dar în schimb situații peste situații,
încurcături peste încurcături, veșnic surprinzătoare, veșnic plăcute, veșnic
de efect. Lumea râde de cum se ridică cortina și într'un răs o ține până

la sfârșit. Glumele se rostogolesc cam pipărate, nici vorbă. În cele din urmă însă toate se isprăvesc cu bine și fără să se fi consumat vr'un adulter. Astfel *Fimul Coniței* înseamnă trecerea dela stagiunea de iarnă, serioasă, la veselia indecentă a teatrelor de vară.

Asemenea piese nu cer sforțări deosebite nici artiștilor. Umorul natural, și o degajare în joc, atât. Alte pretenții ar fi chiar comice.

D. Bulandra are două strălucite elemente de comedie: Iancovescu și Mihalescu. *Fimul Coniței* e o emulație între aceștia. Ei sunt succesul.

L. REBREANU

CRONICA ARTISTICĂ

Expoziția pictorului Al. I. Steriade

Un inimos prețuitor al picturii, vorbind despre personalitatea artistică a d-lui Steriade, s'a exprimat — devinator intuitiv — „că încă nu și-a descoperit, ca să zicem așa, începătura. Căci descoperirea pe care n'a realizat-o sau o va realiza în genere, artistul, asupra lui însuși, nu e o vorbă goală, o formulă ca multe altele, aruncate pentru facilitarea expresiunii, în jocul scrisului și cuvântului“.

Acum doi ani, d-l Steriade — cu tabloul „Coșarii“ și vre-o două tablouri cu peisaje de iarnă — a părăsit pământul solid al picturii realiste, unde părea că se fixase definitiv, ca azi să calce, convins, nisipurile mișcătoare ale impresionismului. La d-sa, acum, totul e în mișcare, în frământare, spre o prefacere sau refacere sufletească.

Privim cu interes spectacolul sbuciumului sufletesc căruia e pradă. Cu atât mai mult cu cât, până azi, d-l Steriade a pictat totdeauna ce se află în calea talentului său cu o energie de acțiune întovărășită de o placiditate de suflet care ne exasperă. Multe din tablourile expuse nu mai au aceea unitate tehnică obicinuită d-sale, după cum se mai vede și în actuala expoziție în tablourile mai vechi ca „Geamuri“, „Natură moartă“, etc. Dimpotrivă, peisajele denotă o interpretare coloristică, la d-sa, nouă. Dela o artă care exprimă înfățișarea corporală, ca să spunem așa, concretă, a lucrurilor din natură, a evoluat spre o expresie coloristică, care traduce lumina și umbra prin nuanțe multiple de culoare în locul nuanței neutre — de alb-gălbui pentru lumină și negru-cenușiu sau brun pentru umbră — care eră o negațiune a culorii. Constituie aceasta o evoluție spre impresionism. Dela o concepție formală d-sa a evoluat spre una de nuanțe, în culoare.

Se va opri aci sau va merge mai departe, încă odată, spre un tărâm artistic nou? Cu care dintre concepțiile și convențiile artistice va trebui să se familiarizeze? Unele portrete — cel al d-nei N. I. St. — cât și unele peisaje par că ne-ar indica-o: aci, din elemente liniare și coloristice, caută stabilirea unui compromis între formă și culoare, fără a izbuti, încă, să dea o închegare definitivă, în articulațiile sale, organismului tabloului. Sunt note sau schițe: de aci și impresia de fragmentar, de nedeterminat; proprietate de altfel inerentă lucrărilor impresioniste bazate pe reproducerea jocului de lumină, a aspectelor fugitive din natură. Durata acestor „efecte

de lumină", în natură, fiind scurtă, timpul e, deci, material, insuficient pentru epuiizarea tehnică a „motivului“.

Toate acestea le spunem în treacăt, nu ne oprim; căci nici d-l Steiade nu și-a fixat, definitiv, încă noul domiciliu artistic. Toate semnele ne arată provizoratul noului sosit: nu cunoaște încă nici centrul nici periferiile noului tărâm; dar a început să se orienteze. Ochii lui privesc înțelegători în jur și își caută locul prielnic pentru meditații și auto-contemplare. Să nu-l tulburăm. O critică, de altfel, n'ar fi la locul ei: opera de artă care încă nu s'a încheșat într'un organism, oarecum concret, nu e — din această cauză — discutabilă. Și nu vroom să însoțim cu împietate un proces de metamorfoză artistică, cu considerații de naturalist în funcție, când trebuiește privit cu bucuria naivă de copil momentul în care aripi de flutur, subit deschise, se vor înălța în seninul cer de țară nouă.

F. ȘIRATO

INSEMNĂRI

România Culturală No. 7-8. Sub iscălitura d-lui M. Dragomirescu citim următoarele rânduri:

„Dela *Goethe* și *Victor Hugo*, omenirea n'a avut un poet mai mare liric decât *Eminescu*, și *comicul* lui *Caragiale* poate suporta comparația cu oricare comic al literaturii universale dela *Aristofan* până la *Rostand*! Cine în arta universală ar putea să fie socotit mai de preț în genul *idilei grațioase*, pe care o reprezintă arta lui *Grigorescu* în pictură și *Coșbuc* în poezie? Și cine ar fi modelul, în arta actuală a străinătății, sau chiar în cea trecută, a noului element literar ce se numește *comicul-tragic* reprezentat prin *Sorbul*? Și dați-mi în lumea întreagă un erudit mai multilateral și mai întreg la suflet de cât *Niculae Iorga*?”

Și d. M. Dragomirescu se oprește aici. Desigur, din modestie. Căci cu obiectivitatea lui binecunoscută ar fi trebuit să adauge: „Și cine reprezintă în literatura universală bombasticul mai bine ca M. Dragomirescu?”

Plagiatale d-lui Ion Dragu. Pentru a treia oară d. Ion-Dragu este pus pe două coloane. De data aceasta de d. Vasile Bogrea și cu o

listă întreagă de trimeteri. După ce leagă un fel de răspuns, care nu tăgăduiește nimic, d. Ion Dragu adaugă: *Cănele latră, dar caravana trece*. E ocazia să spunem: „Ce căine, nenisorule, că e prepelicar. Miroase urmele hoțului de păgubaș“.

Insemnări literare. (Anul I, No. 11, 27 Aprilie 1919).

D. M. Chirițescu nu izbutește să dea cu îndeajuns relief impresiunea de straniu, pe care o urmărește în povestirea „Minunea dracului“.

Cugetările semnate C. Vraja sub titlul „Privind viața“ n'au nici îndrăzneala și originalitatea fondului, nici distincția formei cerute unei maxime. Iată una:

„Când te-ai hotărât, înfășurat, să te faci bun, să-ți înăbuși pasiunile, nu crede că este în tine mai multă libertate morală, decât când ai intrat în crăsmă să te îmbuți. Atunci ți-a venit să mergi la crăsmă, a, cum ți-a venit să te hotărăști și să nu te mai duci“.

Mai găsim două poezii corecte dar lipsite de fond sentimental și palide „Impresii feminine“ semnate de Alexandra Casian.

A. R. T.

Din cauza grevei lucrătorilor tipografii care durează încă în atelierele tipografiei în care scoteam revista, acest număr a trebuit să apară aiurea și numai în 16 pagini. Numărul viitor va apare în 24 de pagini

A apărut No. 4 din

Lectura pentru toți

:: MAGAZIN ILLUSTRAT LUNAR ::

SUB DIRECȚIUNEA D-LUI E. LOVINESCU

Cu următorul sumar :

„Jalnică Moldovii întâmplare“.	E. Lovinescu
Prometeu (tragedie în versuri)	
act. I	Victor Eftimiu
Rozmarinul. (nuvelă)	Constanța Marino-Moseu
Păpușei (poezie)	Alexandrina Scurtu
Verhaeren	Elena Farago
Două momente mari din „Jalnică Moldovii întâmplare“ :	
10 Mai 1917	Radu Cosmin
Sosirea voluntarilor ardeleni și bucovineni	
Rugăciune (poezie).	Al. I. Stamatiad
Epopea Ceho-Slovacilor	E. Lovinescu
Mișcarea literară	Literatura de război Note de închiisoare de D. N. Burileanu * * *
Mișcarea dramatică	Rozina de Claudia Milian-Miulescu. * *
Documentele vremii.	Prizonierii români în Bulgaria. * * * Cei doi oameni ai războiului. Teroarea bolșevică Colonel Virgil Economu

Abonamentele se fac la **Librăria ALCALAY & Co.**

Lei 36 pentru un an

„ 18 „ șase luni

Pretul unui număr Lei 3

ROMANE
POLITISTE

1
LEU

WILLIAM
THARPS

DOCUMENTE SECRETE

Semnul misterios

α

No 1

BC Cluj Central University Library Cluj

PUBLICATIE SAPTAMANALA

AVENTURILE
LUI
WILLIAM
THARPS

CELEBRU
DETECTIV
ENGLEZ

BIROUL DE EDITURA

RASPANDIREA CULTUREI